

УДК 336.115

Фінансова стійкість адміністративно-територіальної одиниці як резерв забезпечення її фінансового потенціалу

Лариса Степанівна Мартюшева,
доцент кафедри фінансів
Черкаського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ),
кандидат економічних наук, доцент

Інна Ільвіна Алексєнко,
викладач кафедри фінансів
Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця

Анотація. Запропоновано методичний підхід до визначення резервів підвищення фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць.

Ключові слова: фінансовий потенціал, фінансова стійкість, резерви підвищення фінансового потенціалу.

Актуальність проблеми. Вітчизняна економіка як сукупність взаємопов'язаних техніко-економічних зв'язків суб'єктів економічної діяльності, що функціонують на території нашої країни, має нерівномірну територіальну диверсифікацію, що, у свою чергу, зумовлює нерівномірність розвитку адміністративно-територіальних одиниць, незбалансованість місцевих бюджетів і стримує їхнє економічне зростання. За цих обставин у рамках реалізації політики щодо стимулювання розвитку регіонів пріоритетного значення набувають питання вдосконалення їхніх економічних відносин, визначальною складовою яких в умовах ринкової економіки є фінанси. Адже саме рівень забезпеченості адміністративно-територіальних одиниць фінансовими ресурсами визначає динамічність їх розвитку. Питання визначення джерел формування ресурсів і мобілізації резервів фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць залишається основним при реалізації стратегій соціального й економічного їх розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій. Означена проблематика широко висвітлена у працях багатьох науковців (В. Г. Боронос, З. С. Варналія, Н. Б. Демчишак, І. І. Камінської, М. А. Козоріз, Я. О. Побурка, В. С. Свірського [1–7] та інших). Одночасно наукові здобутки й накопичений практичний досвід з означеної проблеми висвітлюються під призмою різних поглядів та все ще залишаються дискусійними, що потребує подальших досліджень.

Цілі статті. Розроблення методичних рекомендацій щодо визначення резервів фінансового потенціалу розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Виклад основного матеріалу. Вирішення практичного завдання розробки рекомендацій щодо визначення резервів фінансового потенціалу кожної адміністративно-територіальної одиниці потребує перш за все оцінювання стану фінансової стійкості. Це пояснюється тим, що, по-перше, тільки адміністративно-територіальні одиниці з високим рівнем фінансової стійкості можуть активізувати залучення резервів їх фінансового потенціалу. По-друге, очевидно, що дже-

рела резервів фінансового потенціалу є різними для адміністративно-територіальних одиниць із різним рівнем фінансової стійкості. По-третє, саме структура джерел формування фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці (співвідношення зовнішніх і внутрішніх ресурсів) дозволяє визначити ті джерела із них, які все ще залишаються незадіяними для забезпечення її соціально-економічного розвитку.

Дослідження структури джерел формування фінансових ресурсів адміністративно-територіальної одиниці доречно здійснювати через показники оцінки фінансової стійкості її суб'єктів господарювання, інвестиційну стійкість території, стійкість її кредитно-банківських установ. Доцільність використання цих показників ґрунтується на тому, що саме ці джерела створюють фінансову базу адміністративно-територіальної одиниці та забезпечують певний рівень її фінансового потенціалу.

Перелік показників оцінки фінансової стійкості адміністративно-територіальної одиниці, згрупованих за сферами залучення її фінансових ресурсів, найбільш повно представлено в роботі І. І. Камінської [4] і запропоновано до використання при визначенні резервів фінансового потенціалу територіальної одиниці.

Коефіцієнтами оцінки фінансової стійкості суб'єктів господарювання адміністративно-територіальної одиниці визначаються коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) або концентрації власного капіталу суб'єктами господарювання, фінансової залежності суб'єктів господарювання, фінансової стабільності, структури покриття довгострокових вкладень, фінансової незалежності капіталізованих джерел.

Показники визначення стану інвестиційної стійкості адміністративно-територіальної одиниці: коефіцієнт концентрації внутрішніх джерел фінансування інвестицій в основний капітал, частка коштів іноземних інвесторів у джерелах фінансування інвестицій в основний капітал, співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інвестицій в основний капітал, коефіцієнт покриття імпорту експортом.

Коефіцієнти оцінки стійкості кредитно-банківських установ адміністративно-територіальної одиниці: співвідношення депозитів і виданих кредитів, частка довгострокових кредитів у загальній сумі виданих, співвідношення довгострокових кредитів до короткострокових.

Оскільки кожний із запропонованих у роботі [4] індикаторів описується сукупністю часткових показників, які містять у собі латентні фактори визначення

резервів фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці, то їх потрібно інтерпретувати як факторні сегменти його розвитку, а саме:

- фінансова стійкість суб'єктів господарювання,
- стан розвитку інвестиційних процесів,
- діяльність банківського сектору.

Порядок визначення резервів фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці подано на *рис. 1*.

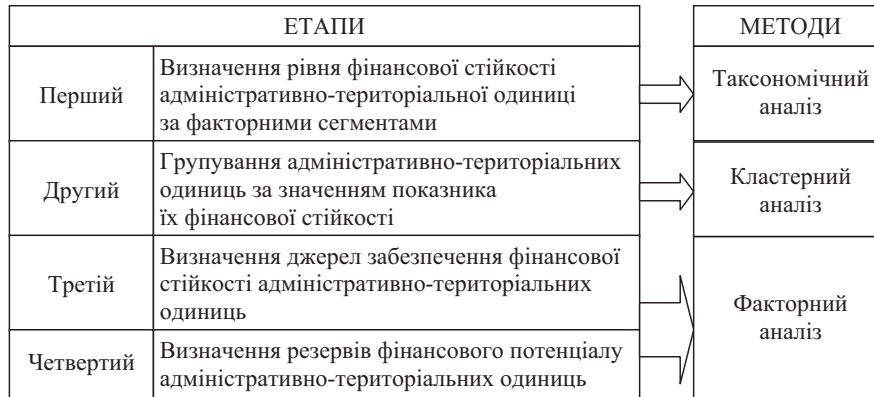

Рис. 1. Порядок визначення резервів фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці

Зміст кожного етапу та їх результати характеризуються так. На першому етапі визначається показник фінансової стійкості адміністративно-територіальної одиниці за кожним факторним сегментом з використанням таксономічного аналізу. Доцільність використання таксономічного методу для аналізу визначення меж фінансової стійкості адміністративно-територіальних одиниць ґрунтується на викладених у працях науковців [8; 9] трактувань до визначення фінансової стійкості як динамічного процесу формування та розподілу фінансового капіталу, що не є статичною його характеристикою. Зокрема, підтвердженням цього може слугувати думка відомого російського науковця М. Д. Кондратьєва, котрий наголошує, що при розгляді складних економічних явищ потрібно говорити не про статичну й динаміку явищ і протиставляти їх, а вказувати на статичний і динамічний погляди на них [9].

Зважаючи на те, що кількісні значення кожного з показників факторних сегментів змінюються під об'єктивним впливом на них факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, то вони мають певну амплітуду коливань і тенденцію до зростання чи зниження. Оцінювання таких коливань, що покладені в економіко-математичну змістовність таксономічного показника рівня розвитку, і дає змогу, враховуючи зміни в часі часткових показників кожного факторного сегмента, однозначно якісно оцінювати розвиток досліджуваного явища. У цьому разі – кожному факторному сегментові фінансової стійкості адміністративно-територіальної одиниці.

З метою визначення особливостей процесу забезпечення фінансової стійкості кожної з адміністративно-територіальних одиниць за аналізований період на другому етапі здійснюється їх групування з використанням процедури кластерного аналізу. Це дає змогу виділити однорідні групи територій за рівнем

їхньої фінансової стійкості, а саме: з високим, середнім і низьким. Поділ адміністративно-територіальних одиниць саме на три групи обраний з метою чіткої диференціації класифікаційних ознак і визначення факторів, вплив яких на розвиток складних багатомірних процесів характеризується певною однозначністю.

На третьому етапі в кожній групі адміністративно-територіальних одиниць, які характеризуються станом їхньої фінансової стійкості: високий, середній чи низький, визначаються задіяні джерела фінансових ресурсів, які забезпечують відповідний їй рівень. Інструментом для визначення джерел, що забезпечили відповідний рівень фінансової стійкості та фактичне значення фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, є метод факторного аналізу.

На четвертому етапі, ґрунтуючись на результатах третього етапу, визначаються незадіяні чи частково задіяні джерела – резерви фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці.

Такий підхід дає змогу мати більш об'єктивну оцінку джерелам резервів підвищення фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць і на її основі визначати, яке з них кожна адміністративно-територіальна одиниця повинна першочергово залучати.

Таким чином, запропонований методичний підхід до визначення резервів фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці, який ґрунтується на оцінці показників фінансової стійкості її суб'єктів господарювання, кредитно-банківських установ та інвестиційної стійкості адміністративно-територіальної одиниці з використанням методів багатовимірного статистичного аналізу, дозволяє виявити невикористані фінансові ресурси і запропонувати заходи з підвищення фінансового потенціалу кожної з них.

Апробація запропонованого методичного підходу на прикладі аналізу показників фінансової стійкості

24-х областей України за період 2007–2011 рр. дозволила визначити джерела забезпечення фінансової стійкості адміністративно-територіальних одиниць, попередньо

класифікувавши їх за рівнем фінансової стійкості і фактичним рівнем фінансового потенціалу (рис. 2), і виявити резерви підвищення їхнього фінансового потенціалу.

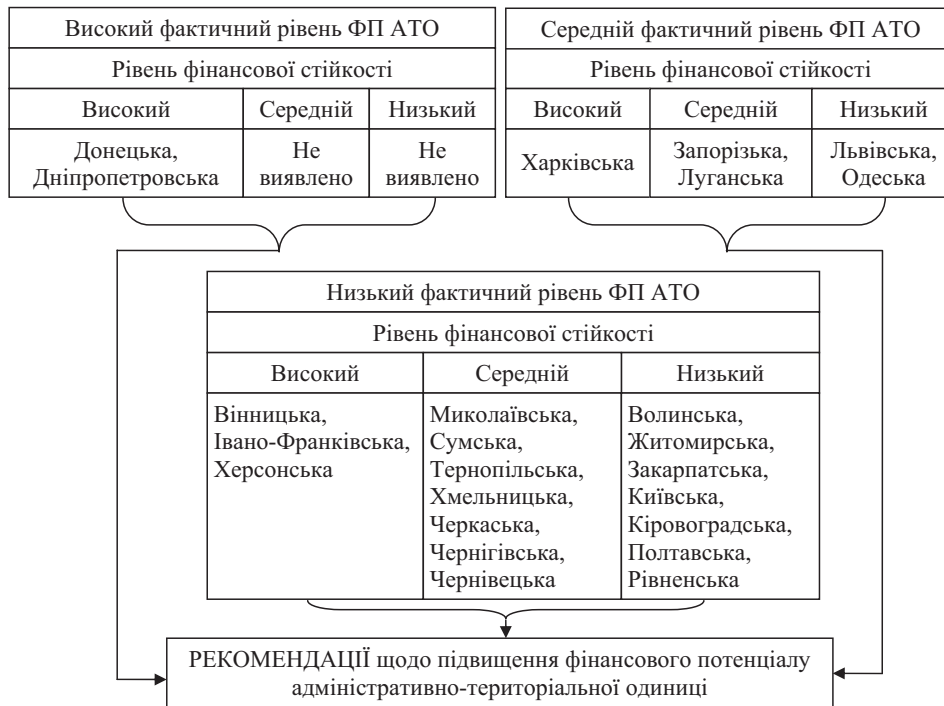

Рис. 2. Класифікація адміністративно-територіальних одиниць за фактичним рівнем фінансового потенціалу і рівнем їхньої фінансової стійкості

Змістовну інформацію джерел резервів відображено у квадрантах запропонованої матриці (табл.). Незаповнені квадранти матриці вказують на незадіяні

джерела і характеризують резерви підвищення фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць кожного рівня їхньої фінансової стійкості.

Таблиця

Матриця визначення джерел забезпечення фінансової стійкості адміністративно-територіальних одиниць за результатами факторного аналізу

Рівень фінансової стійкості	Фактори	Внутрішні джерела	Зовнішні джерела	Внутрішні джерела	Зовнішні джерела
		2007–2008 рр.		2009–2011 рр.	
Високий	Фактор 1	власні інвестиції в основний капітал	залучені інвестиції в основний капітал	власні інвестиції в основний капітал	–
	Фактор 2	–	іноземні інвестиції в основний капітал	–	довгострокові кредити банків
Середній	Фактор 1	власний капітал суб'єктів господарювання	довгострокові кредити банків	власний капітал суб'єктів господарювання	–
	Фактор 2	надходження від результатів експорту	–	–	залучений капітал суб'єктів господарювання
Низький	Фактор 1	власні інвестиції в основний капітал	залучені інвестиції в основний капітал	–	залучені інвестиції в основний капітал
	Фактор 2	власний капітал суб'єктів господарювання	–	власний капітал суб'єктів господарювання	–

З огляду на те, що фінансова криза об'єктивно позначилася на фінансово-економічному стані кожної адміністративно-територіальної одиниці, запропоновано здійснювати процедуру факторного аналізу за окремими періодами часу, а саме: з 2007 до 2008 рр. (докризисний період) і з 2009 року до 2011-го (період розгортання кризи) (див. табл.).

Практичним результатом запропонованого методичного підходу є визначення резервів підвищен-

ня фінансового потенціалу для адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням рівня їхньої фінансової стійкості.

Висновок. З огляду на результати впливу на економіку держави наслідків фінансової кризи визначено першочергові резерви, які доцільно залучати в поточний час.

1. Для адміністративно-територіальних одиниць із високим рівнем фінансової стійкості резервами

підвищення їхнього фінансового потенціалу повинні стати зовнішні інвестиції в основний капітал.

2. Для адміністративно-територіальних одиниць із середнім рівнем фінансової стійкості резервами підвищення їхнього фінансового потенціалу повинні стати залучені ресурси як із власних, так і зі зовнішніх джерел. Їх слід направляти, перш за все, на оновлення основного капіталу суб'єктів господарювання.

3. Для адміністративно-територіальних одиниць із низьким рівнем фінансової стійкості характерна

ситуація, коли залучених джерел вистачає лише на підтримку їх функціонування, тому резервами підвищення їхнього фінансового потенціалу повинна стати активізація використання власних фінансових ресурсів.

Апробований методичний підхід до визначення резервів підвищення фінансового потенціалу для областей України можна використати для аналогічного визначення резервів і для адміністративно-територіальних одиниць нижніх бюджетних рівнів.

Список використаних джерел

1. Боронос В. Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території : монографія / В. Г. Боронос. – Суми : СумДУ, 2011. – 310 с.
2. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : монографія / за ред. З. С. Варналія. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.
3. Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України : монографія [М. І. Крупка, Д. В. Ванькович, Н. Б. Демчишак, М. І. Кульчицький]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 404 с.
4. Камінська І. М. Діагностика фінансової стійкості регіонів України [Електронний ресурс] / І. М. Камінська. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/.../zbirnuk_O_FN_5_C_1_193.pdf.
5. Козоріз М. А. Фінанси регіону: теорія, проблеми, практика : монографія / М. А. Козоріз, А. Я. Кузнецова, І. З. Сторонянська, Г. В. Возняк. – К. : УСБ НБУ, 2010. – 222 с.
6. Побурко Я. О. Інтегральні оцінювання результатів соціально-економічної діяльності регіону: методологічний підхід / Я. Побурко, Я. Пушак // Регіональна економіка. – 2006. – № 4. – С. 66–73.
7. Свірський В. С. Фінансовий потенціал економічного зростання в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / В. С. Свірський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 20 с.
8. Кондратьев Н. Д. Проблемы экономической динамики / Н. Д. Кондратьев ; редкол. : Л. И. Абалкин (отв. ред.) и др. – М. : Экономика, 1989. – 526 с.
9. Мартюшева Л. С. Фінансова стійкість як економічна категорія / Л. С. Мартюшева, К. В. Орехова // Економіка розвитку. – 2004. – № 4. – С. 33–35.

Summary. The methodical approach to provisions increase the financial capacity of administrative units.

Keywords: financial strength, financial stability, financial resources needed to increase capacity.